

LBRIS

We know
books

MARINA COSTA

RĂZVRĂTIȚII

MĂRILOR

- proză scurtă -

Cassius Books

<i>Răufăcătorii buni – prefață de Silvan G. Escu</i>	pag. 7
Până treci puntea	pag. 11
Crăciunul la <i>Butoiul Fermecat</i>	pag. 15
Logodna marinarului breton	pag. 27
Insula răzvrățiților	pag. 53
Trei găini franțuzești	pag. 65
Prima femeie care a călătorit în jurul lumii	pag. 68
Primul sărut	pag. 72
Archebuzierul spaniol din bătălia de la Lepanto	pag. 77
Între două iubiri	pag. 80
Casa cu livadă	pag. 106
Duelul	pag. 109
Cearta	pag. 119
Delfinul	pag. 129
Vizita neașteptată	pag. 137
Rabinul pețitor	pag. 142
Roadele inimii	pag. 148
Călugărul corsar	pag. 157
Noroc chior	pag. 161
Dojana	pag. 164
Sirenele nu știu să citească	pag. 168
Leac împotriva singurătății	pag. 180
Nota editorului	pag. 193

PÂNĂ TRECI PUNTEA¹

Kevin urca dealul, făcându-și drum cu cuțitul printre vegetația luxuriantă, fără să știe ce-l aștepta la celălalt capăt al cărării abrupte. Avea impresia că tufărișul des nu prevestea nimic bun.

Corabia era ancorată în golfuluțel din spatele lui. Erau izolați pe o insulă pustie, ca urmare a pagubelor aduse de uragan navei. Căpitanul îi poruncise:

— Du-te să cauți un izvor sau altă sursă de apă dulce, plus orice altceva folositor pe insulița aceasta uitată de Dumnezeu!

Intră în tufărișul des și se opri la auzul unui grohăit. Își încarcă muscheta. În timpul acesta, mistrețul ieși din verdeață, protestând în felul lui la adresa intrusului. Era mare, cenușiu, păros. Ochii lui mici și roșii fixau cu cruzime invadatorul uman.

Kevin făcu un pas lateral pentru a ochi bestia, rugându-se ca glonțul să străpungă inima namilei. La mistreți nu trebuia țintit capul. Creierul era prea mic, protejat de un craniu gros. Singura șansă ar fi fost o împușcătură în ochi. Altfel, ar fi avut de-a face cu un vier rănit, furios, hotărât să-șiucidă dușmanul.

Glonțul contramaistrului pătrunse în zona umărului, adânc, probabil în organele interne. Bubuitura răsună deasupra insulei, anunțând echipajul că i se întâmplase ceva.

Mișcarea laterală, însă, fusese o idee proastă. Jivina, înnebunită de durere și de sângele care-i curgea gârlă, speriată de zgomot, îl văzu mai bine. Îl atacă, făcându-l să-și piardă echilibrul. Se întâmplase exact ce ar fi vrut Kevin să evite.

¹ Publicată inițial în revista Convorbiri literar-artistice nr. 16/2020

În următorul moment, pași scârțâiră pe crengile și frunzele uscate de palmieri de pe jos. Contra maistrul crezu, din nou, că era mistrețul, gata să-l calce și să-lucidă. Simți pe obraz răsuflarea fiarei. Se lăsă să cadă într-o poziție convenabilă, înainte de a fi dărâmat. Aceasta îi permise un câștig de timp, să-și scoată hangerul din teacă. „Cel puțin, dacă tot o să mă omoare, am să mă răzbun și eu”, gândi el, înfigând lama în burta vierului care sărise pe el.

Doar că mistreții nu aveau puști... Se auzi un foc de muschetă. Vierul, cu trupul răvășit atât de hanger, cât și de glonț, căzu peste om, gata să-l strivească.

Curând, ceata de vânători se apropie de trofeu și găsi victima dedesubt, plină de sânge. Kevin înjură în gând, la vederea uniformei șoricii în care erau îmbrăcați salvatorii lui.

Însemna că, de cealaltă parte a insulei, în alt golf, o navă a marinei franceze căutase și ea adăpost împotriva uraganului blestemat. Dacă voiau să-i vadă corabia? Echipajul peștiș al *Săgeții* i-ar putea convinge că era vorba de o corabie de transport de mărfuri, nu de o navă de pirați, cum erau de fapt? Oricum, steagul negru era pe fundul oceanului, împreună cu catargul pe care fluturase. Cel puțin, acesta era un motiv serios pentru lipsa pavilionului.

— Vă mulțumesc că mi-ați salvat viața, rosti Kevin, într-o franceză fluentă, dar cu accent galez.

Ca pirat cu experiență, trebuise să învețe limbile din zonă. Vorbea atât franceză, cât și spaniolă, ba înțelegea și ordinele legate de navigație în olandeză.

— Mulțumesc pentru ajutor. Nu credeam că avem colegi de suferință aruncați pe insulița asta. Sunt Kevin Price, contra maistru pe o goeletă comercială, se prezentă el.

Avea motive să nu ofere de la început numele navei: nu știa dacă Săgeata, dobândită cu puțin timp înainte, era deja pe lista neagră din porturi sau nu. Cel puțin, din cât i se spusese, numele lui nu se regăsea printre cei urmăriți pentru piraterie sau altă fărâdelege. Era sigur, totuși, că, până la urmă, francezii vor afla de pe ce corabie era.

Omul cel mai aproape de el îi dădu o mână puternică, ajutându-l să se ridice de sub pulpa mistrețului.

— Cu plăcere. Sunt Thierry Vounos, tunarul de pe L'Amazone. Urmărim uriașul ăsta de ceva vreme.

După ce se asigurară că mistrețul era, într-adevăr, mort, francezii studiară a cui armă îl ucisese. Piratul oftă, ținându-se deoparte.

Erau mai numeroși cei din Marină. Vor pretinde vânatul pentru ei. Mai bine să nu și-i facă dușmani.

— Hangerul tău putea să-l fi omorât, la fel ca și glonțul nostru, admise un tânăr ofițer, probabil recent promovat ca locotenent.

— O navă de război are mai multe guri de hrănit decât goeleta noastră, așa că renunț la orice pretenții asupra lui, răspunse Kevin. Cum se resimte vasul după uragan?

După o sută de ani sau mai mulți de războaie, acum francezii și englezii erau aliați împotriva spaniolilor. Deci, aparent, starea ambarcațiunii nu ar fi trebuit să fie un secret.

— A noastră și-a pierdut marele catarg și câteva dintre vergile arborelui trinchet. Tâmplarul face inventarul tuturor pagubelor, adăugă piratul.

— Noi ne-am pus pe stânci. Celelalte pagube sunt încă în curs de examinare, oftă tânărul locotenent. Putem să vă dăm un catarg de rezervă, dacă ne remorçați de pe stânci la ora fluxului.

Propunerea era interesantă și Kevin spera să obțină aprobarea căpitanului. Povestea se va împărștia în valuri în crâșmele din Tortuga, cum un vas de război francez nu a avut habar că a fost ajutat de pirații pe care trebuia să-i vâneze.

— Îi voi transmite căpitanului propunerea dumneavoastră. Suntem prinși aici cu toții și trebuie să ne supunem legilor mării, adăugă contramaistrul.

Locotenentul zâmbi. Suna bine să primească tot mistrețul, însă, de dragul colaborării născânde, trebuia să-l împartă cu ceilalți. *Fă-te frate cu dracul până treci puntea*, își aminti el proverbul, fără să știe că galezul nutrea gânduri similare privind diplomația necesară. Sau, mă rog, până treci marea, în cazul lor...

— Să tăiem vierul în două! Îți dau doi oameni să te ajute să-ți cari partea. Se vor întoarce cu răspunsul căpitanului tău. Vor ști să ajungă din nou la voi cu catargul, după aceea.

Kevin îi mulțumi tânărului ofițer. Într-adevăr, colaborarea va fi mai bună, odată începută cu un dar. Speră că vor reuși, până se vor despărți în largul mării, să păcălească Marina Franceză că erau marinari cinstiți, loviți de același ghinion.

CRĂCIUNUL LA „BUTOIUL FERMECAT”²

În Irlanda, de unde venea Connor Murphy, vremea aceasta aparținea zăpezilor și viscolului. Aici, în colonii, Crăciunul se sărbătorea la temperaturi întâlnite, în țara de origine, în iunie. Marea avea cam aceeași temperatură ca aerul, numai bună pentru scăldat. Zilele erau scurte, cu soarele jucând de-a v-ați ascunselea printre norii grei, iar ploaia le răcorea uneori. Localnicii credeau că era semn de bogăție dacă ploua în timpul sărbătorilor de iarnă.

Bogăția piratului era, însă, alta astăzi: proaspăta lui soție, Firmine. Căpitanul corabiei de contrabandiști care îi adusese în Tortuga îi căsătorise după ce ridicaseră ancora din Saint Kitts. Biata Firmine îndurase cu greu cele cinci zile la bord, prima călătorie din viața ei. Nu putuse mânca mai nimic din cauza răului de mare. Sperau să închirieze o cameră la un han, ca ea să se poată odihni și să-și revină. Abia pe urmă se vor gândi cum să-și serbeze nunta...

Până acum, însă, nu avuseseră noroc. Ba un hangiu mai arțăgos le spusese că n-or să găsească loc pentru ea decât la bordel... De parcă Tortuga ar fi fost Paris! Chiar și în capitala Franței, tot erau hanuri primitive, care să fi închis ochii la însoțitoarea de culoare a unui european. Dar Connor nu ar fi îndrăznit s-o ducă în spelunci ordinare, care l-ar fi primit însoțit de oricine. Erau prea rău-famate; oricare alt pirat de acolo ar fi

² Publicată inițial în antologia de proză scurtă *Șotron pe zăpadă – Let it snow*, Editura Siono, 2021

fost în stare să-l înjunghie pentru a-i lua femeia și banii, ca, după câteva nopți, s-o vândă unei matroane, dornice să câștige după o sclavă în plus...

Dacă își amintea bine, clădirea din fața ochilor lor, acum cu o firmă cu un butoi plin cu un lichid roșu închis, sub care i se putea citi numele, în franceză și spaniolă – hanul „La butoiul fermecat” – nu arătase așa ultima oară când trecuse pe acolo. A avea două etaje, clădirea fiind construită într-un amestec de stiluri spaniol și francez specific zonei. De când murise fostul proprietar, rămăsese de izbeliște. Astăzi avea cu totul altă înfățișare. Poate pentru că era ajunul Crăciunului și era decorată de sărbătoare. Își încercară norocul.

Ușile din lemn sculptat ascundeau un interior deschis, larg, primitiv. Cum le deschideai, intrai în sala cea mare de la parter, cu un tavan înalt, mese trainice, lungi, încăpătoare, amplasate pe lângă pereți pe două rânduri, cu bănci de lemn în jurul lor, fixate toate în podea, pentru mai mare siguranță că niciun bețiv nu le va folosi ca argument contondent într-o ceartă.

Barul era într-un colț, iar în mijlocul sălii era loc liber pentru dansat. Pe un sfert din tețgheaua barului se întindea acum ieslea din Bethleem, cu figurine din lut. Conform tradiției, nici pruncul Isus, nici cei trei magi încă nu apăruseră. Vitele din staul și păstorii cu oile îi așteptau cumiți. Connor se bucură. Nu toate hanurile din Tortuga aveau așa ceva. Era semn bun: casă de oameni cu frica lui Dumnezeu.

— Bună seara! Aveți o cameră liberă pentru câteva nopți? întrebă el în franceză, limba în care vorbeau cele trei femei când ei intraseră.

Hangița, o tânără îndoliată, îi privi cu atenție. Femeia, mulatră sau carteronă³, nu se simțea bine. Biata de ea! Abia stătea în picioare, sprijinită de brațul bărbatului, pe care hangița îl mai văzuse acum un an și ceva.

Hanul urma să se deschidă a doua zi, chiar de Crăciun. A avea să fie o zi a adevărului: va merge afacerea sau nu? Conducătorii breslei zâmbiseră cu superioritate când îi dăduseră văduvei aprobarea să deschidă hanul, profetindu-i că va da greș. Ea își dorea ca ei să se fi înșelat. Dacă Dumnezeu îi adusesese primii clienți încă din ajun, de ce nu?

— O cameră mică, numai pentru voi, cinci dubloni pe noapte, spuse ea. Câte nopți, pentru început? Veți avea prioritate, dacă doriți să prelungiți ulterior.

Nu-i garanta nimeni că va avea suficienți clienți ca să fie măcar vorba despre prioritate, dar se exprima cum învățase de la părinții ei, la hanul din Spania în care crescuse.

— Până după Anul Nou, rosti omul, ușurat, căutând în pungă și achitând prețul cerut.

— Masa de Crăciun este din partea casei, având în vedere că mâine deschidem și sunteți primii clienți, spuse hangița. Nu ești cumva meșterul tunar de pe Sirena? V-a remorcat Goeland când v-ați pus pe stânci în Bahamas...

— Nu mai sunt cu Sirena. A reușit noul guvernator din Nassau să ne despartă. O parte am rămas credincioși Frăției de Coastă⁴, alții au întors armele să ne vâneze. Acum sunt tunarul Cormoranului Negru. Nu țin minte să te fi văzut atunci!

— Erai dintre cei sănătoși; eu i-am îngrijit pe răniți. Voi nu aveți nici doctor la bord, nici pe altcineva cu ierburi de leac.

³ Dintr-un părinte mulatru și unul alb

⁴ Alianță a piraților din Indiile de Vest, în perioada 1650-1720.

— Deci tu l-ai salvat pe ajutorul meu! Îți mulțumesc. E cu mine și acum, pe noua corabie. Se poate face cumva și o baie aici, după toată sarea drumului?

— Desigur, răspunse cea mai în vârstă dintre femeii. Pun acum apă la încălzit!

Până să fie baia gata, au văzut camera, situată la etajul întâi. Scările duceau spre un coridor exterior de tip francez, numit *galérie*, de-a lungul laturilor lungi ale clădirii, spre care se deschideau ușile, de stil francez colonial, cu geamuri, ale camerelor de închiriat, și către un coridor interior pentru cele două laturi mai scurte, adăpostind și ele trei camere pe fiecare parte. Camera micuță era mobilată simplu, însă nu-i lipseau un pat încăpător, o măsuță cu un scaun și un lighean. O carafă ce urma să fie umplută cu apă stătea pe un taburet, într-un colț.

Când Firmine își scoase pelerina, văzură că era însărcinată. Hangița se hotărî să îi pună în apa de îmbăiat și ierburi de leac, potrivite pentru o femeie în starea binecuvântată.

Bucătăria era de partea cealaltă a curții interioare. Se ajungea la ea printr-un fel de cerdac îngust, acoperit, convenabil pe vreme rea. Alături de bucătărie, la dreapta, era o cămăruță, cu o copaie de lemn și un butoi, folosită pentru baie, iar la stânga, cămara.

În timp ce primii oaspeți făceau baie, veniră colindătorii. Copiii vecinilor primiră dulciuri, iar cele două fetițe ale bucătăresei au fost trimise să se încălzească lângă soba de gătit, unde le așteptau fratele și sora mai mare. Rămăsese hotărât din timp că vor petrece Crăciunul la han, să n-o lase pe hangiță doar cu Sandy, ospătărița.

— Deocamdată nu ne e foame. Vă rugăm să ne treziți când vă pregătiți de slujba de la miezul nopții, spuse Connor.

* * *

Copiii rămaseră acasă. Cele două surioare mai mici adormiseră; Manon și Pierrot aveau grijă de ele și de han. La fereastră fusese aprinsă o lumânare, încă de la lăsarea serii, așa cum se cuvenea în toate cele douăsprezece nopți ale sărbătorilor de iarnă, până de Bobotează.

Pe drumul spre biserică se făcuseră și prezentările. Firmine era acum veselă și vorbăreată, odată ce călătoria pe mare rămăsese în urmă. Hangița răspundea la numele de Belle și era văduva contramaistrului de pe Goeland. Bucătăreasa, Cathy, o văduvă pricepută la gătit, fusese prima angajată, acum câteva luni, când Belle se stabilise în Basse Terre, cumpărând, după negocieri aprige, clădirea aceea și străduindu-se s-o renoveze, cât mai aproape de cum arăta hanul părinților ei.

Ascultară slujba, se rugară pentru succesul hanului, pentru familii...

Pe drumul de întoarcere, Firmine obosi din nou. Avea dureri. I se mai întâmplase de câteva ori. Se așeza în pat și îi trecea. Așa se va întâmpla și acum, își repeta ea, obișnuită să sufere în tăcere. Abia intrată în han, simți că se udă.

— Nu puteai să spui că ai nevoie la privată? o certă Sandy, care văzu prima. E în fundul curții, nu departe!

— Îmi pare rău, până în momentul când s-a întâmplat, nici eu nu am știut, tremură tânăra, așteptându-se la o palmă sau o pedeapsă. Curăț imediat!

— Ba stai liniștită, replică bucătăreasa, înțelegând despre ce era vorba. Soțul tău te va ajuta să urci scările, intri în cameră și îți pui cămașa de noapte. Ți-a venit vremea să naști. Voi fi lângă tine, nu te speria! Am născut șapte copii, patru trăiesc, și nu este

al tău primul pe care îl moșesc, îi spuse Firminei. Ești la prima naștere?

— Da. Dar nu e încă timpul! adăugă ea, speriată. Călătoria pe mare mi-a făcut asta! Trebuia să vină în februarie...

— Se mai întâmplă, o liniști Cathy. Cu ajutorul pruncului Isus, născut într-o noapte ca asta, al Maicii Domnului și al tuturor sfinților, uneori trăiesc și pruncii născuți mai devreme.

Nu putea s-o încurajeze altfel, fiindcă adeseori nici mama, nici copilul nu supraviețuiau unei nașteri, fie ea și la termen...

Connor coborî în sala mare, după ce-o așezase pe Firmine în pat. Sandy îi turnă un pahar de vin. Belle puse apă la fiert, aduse toate plantele de leac de care avea nevoie și uleiurile aromate, apoi îi urmă sfaturile lui Cathy.

Pentru început, i se ceru să dezlege perdelele și orice noduri erau în cameră, iar Firmine își lăsă părul liber. Toate trei se rugară sfintei Margareta, ocrotitoarea moașelor, și sfântului Raymond, patronul femeilor însărcinate și al noilor născuți.

— Sfântă Fecioară Maria, ocrotitoarea mea, care ai trecut prin această experiență tot într-o noapte ca aceasta, ai milă de roaba ta Firmine! se rugă Belle, când Cathy tăcu. Ajut-o ca și ea, și pruncul să fie sănătos!

Belle nu avusese parte de binecuvântarea de a fi îndurat o noapte sau o zi de dureri, la capătul cărora să poată ține în brațe un prunc din trupul și sângele ei. Din păcate, pierduse trei sarcini, una dintre ele suficient de avansată ca să fie simțită aproape ca o naștere, așa că înțelegea prin ce trecea Firmine. Se spunea că nașterea în dureri era blestemul Evei, însă hangița era de părere că un pântec sterp era mai mare urgie și rușine în lume.

Simțea, în același timp, bucurie și durere pentru că, în noaptea de Crăciun, era implicată în miracolul aducerii pe lume a unui

copil. Întotdeauna acest lucru era prilej de bucurie, dar, pe de altă parte, îi aducea aminte de imposibilitatea ei de a avea copii. Femeile ca ea nu erau în stare nici măcar să-și facă datoria pentru care fuseseră lăsate pe lume – perpetuarea generațiilor. Știa, totuși, să-și ascundă suferința, răscolită acum de miracolul unei noi vieți. Se concentra pe teama mută a femeii din fața ei, care se zvârcolea în dureri, și îi masă burta cu ulei, s-o ușureze.

Pruncul veni pe lume la jumătatea dimineții, protestând slab împotriva grelei călătorii prin care trecuse. Era o fetiță mică, delicată, cu un pufuleț pe cap ce-i ținea loc de păr. Nu-și puteau da seama dacă va fi creț sau ondulat. Cathy tăie cordonul ombilical, legându-l, după care i-o dădu lui Belle, ea concentrându-și atenția asupra Firminei:

— Ai o fiică frumoasă! îi spuse bucătăreasa, în timp ce o spăla și o ajuta să se schimbe cu o cămașă curată de-ale Bellei, pregătită din timp. Să-i ajute Dumnezeu, pruncul Isus și toți sfinții să crească mare și cu noroc!

— O fată? O va chema Noelle, că s-a născut azi, sfântul Crăciun s-o ocrotească, șopti lăuza, cu ultimele puteri.

Hangiței îi dădură lacrimile la vederea ghemotocului aceleuia strălucitor, roșu-marونیu, dar perfect. Era așa de micuță, că pentru o clipă se temu să n-o scape din brațe. Parcă ghicindu-i gândul, fetița deschise pumnul, apoi îl închise la loc, în jurul degetului cel mic al Bellei. O strânsoare puternică pentru așa o făptură micuță, gândi ea.

Spălă pruncața în ceai de mușețel și salvie, murmurând un descântec, neînțeleș de nimeni. Nu uită să pună în baie o monedă de argint și un strop de miere, pentru o viață dulce, cu noroc și sănătate. O înfășă și i-o puse în brațe tinerei mame. La sfatul lui Cathy, Firmine îi oferi sânul.

Belle, epuizată de noaptea de veghe și de emoții, coborî să-i ducă vestea meșterului tunar, care aștepta în sală.

— Ai o fetiță. Să te duci la biserică, să aprinzi o lumânare și să te rogi pentru mamă și fiică deopotrivă. Poți să le vezi, mai întâi.

Urcă în urma lui, să strângă din cămăruța familiei tot ce prisosea acum.

— Uite ce frumoasă este. O va chema Noelle, că e născută de Crăciun, spuse tânăra mamă.

— I se potrivește. I-aș spune Marie Noelle, s-o ocrotească și Maica Domnului, răspunse el, luând pruncuța în brațe, cu grijă, de parcă ar fi fost din porțelan fin.

— Dacă o cheamă și Marie, ți-o botez eu! interveni hangița, gata să iasă pe ușă. Numele meu e Maria Belen. Mi se spune Maribel sau Belle.

— Mulțumim mult.

Spre cinstea lui, tatăl, în așteptarea fericitului eveniment, nu se îmbătase. Dimpotrivă, împreună cu copiii, treziți devreme, pusese masa de Crăciun, împodobită, care avea să rămână elementul principal al zilei, cu lumânare aprinsă printre fructe și flori. Nu putea să arate precum Crăciunul din Irlanda sau din Spania, ci cu ceea ce se găsea în Indiile de Vest la vremea aceea, dar nu era mai puțin frumos. Celelalte mese, pregătite pentru deschiderea festivă, aveau, la rândul lor, în așteptarea primilor clienți, flori, fructe și lumânări în centru.

Ieslea de pe bar avea flori în jurul ei, iar în staul apăruse statuia pruncului sfânt, așa cum se cuvenea. Belle se temuse că, în lipsa ei și a lui Cathy, ocupate cu moșitul, mesele vor rămâne goale și cei care vor veni la han nu vor găsi nimic pe placul lor. Dar Sandy, Pierrot și Manon, împreună cu Connor, se descurcaseră. În bucătărie era cafea aburindă.

— Mai bine te-ai odihni vreo două ore și ai bea cafeaua abia pe urmă, îi spuse Sandy. Cathy ar trebui să doarmă și ea unde au dormit cele mici. Suntem noi aici, dacă vrea cineva un mic dejun de Crăciun. Tu trebuie să strălucești la prânz, când se va umple sala.

Belle îi zâmbi, epuizată, clătinând din cap afirmativ. Nu avea puterea să se împotrivescă, nici s-o întrebe ce o făcea să creadă că se va umple sala unui han nou deschis, când cei care aveau familie stăteau acasă, toți împreună, iar cei ce n-aveau, băteau drumurile deja cunoscute – fie hanuri unde erau deja clienți sau bordeluri.

* * *

Connor se duse întâi la biserică, așa cum fusese sfătuit. Se rugă îndelung. Îi spuse preotului că i s-a născut o fetiță înainte de vreme și că-i va fi nașă hangița. Primi încurajarea că, dacă supraviețuia până de Bobotează, era o zi potrivită ca să fie creștinată. Cu cât mai repede, cu atât mai bine, în asemenea cazuri... După aceea, își căută colegii de echipaj, să le dea vestea cea bună.

— M-am căsătorit cu Firmine și, în dimineața aceasta, mi s-a născut o fiică. Se va numi Marie Noelle. Veniți la prânz, la hanul „La butoiul fermecat”, să sărbătorim! Masa o dau eu, un rând de băutură îl dă hangița, că e deschiderea noului han!

Pirații îl întâmpinară cu urale. Lui Harris, ajutorul său, care îl înlocuise cu totul în timpul ultimei expediții, el fiind ocupat să-și aducă mireasa, îi spuse cine era patroana hanului: cea care îi salvase viața acum un an și ceva.